

פטרון
מערכת דעהנתנדב לע"נ הרה"ח
אב"ר משה ע"ה
חו' האה"ח מרת
פעריל ב"ר טוב"ל ע"המתוך
משנתו
של כ"ק
מרן
רבינו
שליט"א

דעה

דע את אלקי
אביך ועבדהו

מהדורת זכרון ברוך: לע"נ הרה"ח ברוך ב"ר פנחס ע"ה - חו' מרת שיינדל מלכה ב"ר אברהם ראובן ע"ה • הרה"ח יעקב צבי ב"ר מנחם ע"ה - חו' רחל מינדל ב"ר יחזקאל ע"ה

משנת החסידות

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

מדוע לא ניתנו הברכה והקללה אצל מקום המקדש? | עבודת חודש אלול דומה לעבודה הנעשית בירושלים עיר הקודש | א"ק מיימנים
'לשכנו תדרשו ובאת שמה' בדרכי העבודה? | איזו מדה יש בה התגברות החסידים יותר; מדת החסד או מדת הרחמים? | מהו חלק הדין'
הנכלל במדת הרחמים? | מהי הדרך להגיע לידי עבודה שלא על מנת לקבל פרס?

..... לְקַרְא כָּלֶם בְּשֵׁם ה' וּלְעַבְדוֹ שָׂכֵם אָחָד:

התעוררות הרחמים בחודש אלול - ע"י העבודה הרצויה לשם שמים

הכתוב כלל את מקום עבודה זו, אלא אדרבה הניח את הדבר כחידה סתומה באמרו 'כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹקֵיכֶם מְקַל שְׂבִיטֶכֶם לְשׁוֹם אֶת שְׁמוֹ שֶׁם לְשִׁכְנוֹ תִּדְרְשׁוּ וּבִאֵת שְׁמָה' (יב. ה). והרי זה מורה על חלק נוסף ונעלה יותר בעבודת ה', חלק הפנימי ו'חובות הלבבות', שחלק זה איננו מפורש ומבואר באופן גלוי לכל, אלא הוא נסתר ונעלם, ולא נתפרשו להדיא גרדיו והלכותיו, ועל האדם הנלבב להתעורר בעצמו בדרישה ובחקירה רבה בתוך מעמקי נפשו כדי לעמוד על טיבה ועניינה של עבודה זו, כי כל לבבות דורש ה' (דה"א כה. ט).

ועבודה זו היא המתקיימת בירושלים ובבית המקדש, כטעם הכתוב (מ"א ה. יז) 'וְהָיָה עִם לִבְבִּי דוֹר לְבִנוֹת בֵּית הַשֵּׁם ה'', המרמז לעבודה הנובעת מעומק הלב, אשר גם שם לא גילה הכתוב איזהו מקומן של זבחים, ומכלל דביא דרישה.

סיכום ותמצית

ברכות וקלות שעל הר גריזים והר עיבל - חלק הנגלה
שבעבודת ה'. דרישה וחקירה אחר מקום המקדש שבירושלים
- חלק הפנימי והנסתר שבעבודה.

שני המקומות המנויים בפרשה - חלקי הנגלה והנסתר בעבודת ה'

רֵאָה אֲנֹכִי נָתַן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרִכָּה וּקְלָלָה, אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ וְגו', וְהָיָה כִּי יִבְיֹאֵךְ ה' אֱלֹקֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָמַרְתָּ בָּא שְׁמָה לְרִשְׁתָּהּ וְנָתַתָּה אֶת הַבְּרָכָה עַל הַר גְּרִיזִים וְגו' (יא, כו-כט).

שני המקומות הכתובים כאן בפרשה - שתי מדרגות בעבודה

הנה כבר מילתנו אמורה (בגליון פרשת ראה דאשתקד) בביאור ענין שתי פרשיות הסמוכות הכתובות כאן בתורה בריש פרשתנו. בתחילה ביארה התורה ענין הברכה והקללה שניתנו על הר גריזים והר עיבל אשר בעיר שכם - על קיום מצוות התורה ועל היפוכו, ומיד אחריה באה פרשת דרישת ירושלים ובית המקדש, והבאת הקרבנות במקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם. ונתבאר בזה, ששני מקומות הללו מכוונים כנגד שני חלקים יסודיים בעבודת הבורא ית' - חלק הנגלה וחלק הנסתר.

הר גריזים והר עיבל - חובות הגוף

הברכות והקלות הנתונות על הר גריזים והר עיבל, הן כנגד חלק הנגלה שבעבודת ה', חובות הגוף, האסור והומות, המוטלים על כל איש מישראל ללא שום יוצא מן הכלל לקיים אותם כהלכתם. ואלו ההלכות מבוארות ומפורשות היטב בשולחן ערוך ובתורה המסורה לנו מדור דור, בלי שום צורך לחקור ולדרוש אותן, וכדרך שביארה התורה בפירוש את מקום שני ההרים הללו עד לפרטיהם ודקדוקיהם, לבלתי יכולת להסתפק כלל במקום הימצאם, וכמו שנאמר בהמשך הכתוב (פסוק ל) 'הֲלֹא הָמָּה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן אֲחֵרֵי דָרָךְ מְבֹאֵה הַשֶּׁמֶשׁ וְגו', המורה על שחלק זה שבעבודה הוא נגלה ומפורש לעין כל.

ירושלים ובית המקדש - חובות הלבבות

אולם מיד לאחר מכן כתבה התורה פרשה נוספת בענין העבודה הקיימת בירושלים, עיר הקודש והמקדש, ושם לא ביאר

והנה חודש אלול הוא זמן מיוחד של התעוררות רחמים עליונים כנודע. ושושן מקור רחמים המתעוררים ומושפעים בחודש זה הוא, כי בראש חודש אלול עלה משה רבינו אל ההר למשך ארבעים יום האחרונים כדי לקבל את הלוחות האחרונות (רש"י לעיל ט, יח). ומ' יום אלו היו ימי רצון, אשר קלו ביום הכיפורים, שבו ביום נתצצה הקב"ה לישראל בשמחה וברצון שלם ואמר לו למשה סלחתי כדברך (במדבר יד, כ; שם).

והרי כפרה זו שעל חטא העגל וקבלת הלוחות נעשתה ביחוד עם התגלותן של י"ג מידות הרחמים, שגילה הקב"ה למשה בעלותו ההרה לקחת את לוחות השניות, כמפורש במקראות (שמות לד, ו-י). אמור מעתה, כי ימים אלו של חודש אלול הם ימי התעוררות מדת הרחמים למעלה.

'רחמי לא קלים'

והנה ב'מדת הרחמים' יש להתבונן טובא, מהו עצם יסודה ומהותה של מדה זו. גם יש להבין אל נכון את גדר ההבדל וההפרש בינה לבין מדת החסד.

כי הנה לכאורה בהסתכלות שטחית נראה כי מדת הרחמים יש בה הטבה גדולה והתחסדות רבה עוד יותר ממדת החסד. שכן כאשר האדם מטיב עם הזולת מפאת גודל רחמנותו עליו, הרי הוא משפיע אליו בכל נפשו ומאודו במדה יתרה וגדושה, הרבה יותר מכפי שפועלת מדת החסד גרידא, וכטעם שנאמר על מדה זו 'רַחֲמֵי לֹא קִלִּים' (רש"י שם לג, יט).

'רחמים' הוא צירוף של חסד ודין

אמנם מאידך גיסא חזינן שמדת הרחמים אינה אלא מיוזג וצירוף של מידות הדין והחסד. ונראה כן, מכך שאברהם אבינו הוא מרכבה למדת החסד, יצחק אבינו הוא בבחי' מדת הגבורה, ואילו יעקב אבינו - מדת התפארת הממצעת ביניהם, כטעם 'יושב אוהלים' (בראשית כה, כז), אהל אברהם ואהל יצחק - הוא כנגד מדת הרחמים, המהווה צירוף של חסד וגבורה ביחד (זו"ק ח"א רנז). ונרמז הדבר בתיבת 'רחמים' עצמה, שהיא צירוף אותיות 'רח-מים', 'רח' - עולה כמספר 'יצחק', מדת הדין, ו'מים' מרמזים לחסדים (זו"ק ח"ב קעה: קהלת יעקב רמזי אות ז).

נמצא אפוא, שמדת הרחמים איננה אלא מיוזג של דין וחסד יחדיו. ואם כן לכאורה יתרה עליה מדת החסד, שכל כולה חסדים בלבד, בלי שום שיתוף של דין וגבורה. ומעתה מתעוררת השאלה, היאך מתאימים הדברים עם מה שנתבאר שמדת הרחמים יש בה הטבה יתרה הרבה יותר ממדת החסד, וצריך ביאור.

פטרון הגליון - מנחם-אב

נתנדב ע"י ידידו הנכבד

מורה"ר ר' יוסף ניסענפעלד הי"ו

זכות הפצת התורה יעמוד לו ולכל משפחתו

..... ב

'מדת הרחמים': הטבה גדולה המושפעת ע"י התמזגות החסד והדין

קביעות פרשת ראה סמוך לחודש אלול

וכדי להבין היטב בעז"ה את שורש מוצאם של שני חלקי העבודה הנזכרים - הנגלה והנסתר - יש להקדים תחילה, כי פרשה זו נקראת בכל השנים סמוך ונראה לחודש אלול, בשבת שלפני ראש חודש או בשבת שחל בו ראש חודש עצמו, ונראה מכך כי יש לפרשתנו שייכות לחודש מסוגל זה.

‘ורב חסד’ מורה על התגברות החסדים, אך נכללת בה גם מדת הדין

איברא שגם בעצם מדתו של חודש אלול - זמן התעוררות מידות הרחמים - מצינו תמיהה זו גופא. שכן נודע מספרים הקדושים (עשרה מאמרות, אם כל חי ח"א פט"ו) כי **י"ב חדשי השנה עם חודש העיבור מכוונים כנגד י"ג מילין רחמי**. ולפי סדר זה נמצא שחודש אלול מכון כנגד מדת **‘ורב חסד’**, מדה השישית מן ה"ג המידות. דבר זה עולה בקנה אחד עם עצם עניינו של חודש אלול, כזמן של התגברות הרחמים והרצון, בסדר ‘ורב חסד’.

אלא שבענין מדה זו ‘ורב חסד’ כבר העיר האריז"ל (פ"ח) שער הסליחות פ"ח) שמצינו בה קצת סתירה. שכן מחד גיסא היא נקראת ‘ורב חסד’ המורה על ריבוי והתגברות החסדים. אולם מאידך גיסא, ע"פ סדר המידות שסידר שם האריז"ל עולה שמדה זו מכוונת כנגד ספירות ‘גבורה והוד’, שהינן מידות של דין. וכמו כן **‘ורב חסד’** עולה כמנין **פ"ה**, הרומז לענין ‘פ"ר דינים’. וייפלא הדבר מאוד, כיצד מתיישב זה עם מדת ‘ורב חסד’, עיי"ש.

‘גמילות חסד’ - השפעה לאחרים, ‘רחמנות’ - צרת חבירו נעשה כחלק מנפשו

ויישוב הדבר הוא, כי אכן תרומייהו איתנהו בה, כי מדת הרחמים היא אכן מדה של צירוף חסד ודין, אך עם כל זאת יש בה הטבה והתחסדות הרבה יותר ממדת החסד גרידא, וכמו שיבואר.

והביאור בזה הוא, כי הנה הבדל רב ועצום ישנו בין מהותה של מדת החסד לבין מהותה של מדת הרחמים. שכן תכונתה של מדת החסד היא: **הטבה והשפעה אל הזולת**, ענין התפשטות ויצאה אל מחוץ לגבול העצמי כדי להטיב עם אחרים.

שונה מכך לחלוטין היא תנועת מדת הרחמים, שבה אין המשפיע מבקש לצאת מעצמו כדי להשפיע אל אחרים, אלא אדרבה, עניינה היא: **שצרתו ומזקתו של הזולת נוגעות לו כל כך בעומק לבבו, עד שהוא מרגיש בנפשו כאילו היתה זו צרתו שלו ממש**, ומחמת צערו של חבירו אין הוא יכול לתת מרגוע לנפשו ולנוח בשלום על משכבו, והרי זה כאילו האני' שלו התרחב והתפשט עד שכלל בתוכו גם את חבירו, ונעשה הלה חלק בלתי נפרד מעצמיותו. וממילא, כאשר הוא מטיב ומתחסד עמו, אין הוא מרגיש כלל שהוא משפיע לאדם ‘אחר’, אלא כאילו הוא עושה דבר לנפשו, כדי להסיר מעליו את כאבו העצמי שנולד בו מצרת חבירו.

‘רחמי האב על הבן’ היא הטבה לנפשו העצמית

וחזינן יסוד זה, ממה שרואים **ששורש מדת הרחמנות ומדרגתה השלימה - היא הרחמים שיש לו לאב על בנו**, וכנוסח התפלה ‘רחמנו כרחם אב על בנים’. והרי מוכן לכל בר דעת, כי מה שהאב מרחם על בנו ונותן להם את צרכם איננו נקרא בשם עשיית ‘חסד’ אל הזולת, ובוודאי לא ייחשב האב הון ומפרנס את בני ביתו כ'בעל חסד גדול', שכן הדבר פשוט **שכאשר האב משפיע לבניו, אין זה אלא כגומל חסד לנפשו**, כי הרי בניו של אדם נחשבים כמו עצם מעצמו ובשר מבשרו, וכאשר הוא מטיב עמהם הרי הוא כמטיב לעצמו ממש, ואין כאן שום תנועה של תנינה והשפעה לאחר.

ומכאן נלמד לכל עצם מהותה של מדת הרחמנות שבין אדם לחבירו, שעניינה היא, שמגדול הרגשת האדם בעצרו של חבירו נעשה הלה כחלק ממנו, וכאשר הוא משפיע אליו ומטיב עמו, הרי הוא מרגיש כאילו הוא נותן ומטיב לעצמו.

‘מדת הרחמים’: השפעה גדולה ויתרה, אך מצד תכונה של צמצום וגבורה

נמצא אפוא, שתנועת מדת הרחמנות הפוכה לגמרי מתנועת מדת החסד. שכן מדת החסד יסודה: התפשטות ויצאה חוץ מגדרי עצמו כדי ליתן ולהשפיע אל הזולת, ואילו ‘רחמים’ פירושו: התכללות של האחרים בתוך נפש המשפיע, עד שכל ההשפעה אליהם נחשבת כנתינה והטבה לנפשו שלו.

ואכן מצד אחד **ההטבה וההשפעה הבאות מפאת התעוררות מדת הרחמנות ניתנות תמיד במדה יתרה וגדושה**, שכן בעבור עצמו מוכן האדם לפור הרבה יותר מאשר בעבור אחרים, וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו (איוב ב ז), וממילא שפיר חל בזה הכלל ‘רחמי אינם כלים’, וההטבה המושפעת מכח מדת הרחמנות ניתנת בריבוי מופלג יותר מאשר עפ"י מדת חסד גרידא. מה גם **שעצם הדבר לכלול את השני בתוך עצמיותו ממש, עד כדי להרגיש את צרתו כצרת נפשו** - יש בה הרבה ממדת החסידות, וחשוב כמדרגה נשגבה במדת החסד, כטעם ‘ורב חסד’.

אמנם מאידך גיסא, **סוף סוף מדה זו של ‘רחמנות’ נושאת בקרבה תכונה של דין וגבורה**, שהרי אין כאן התפשטות ויצאה

לחוץ, אלא היא תנועה של צמצום אל הפנים, שהאדם מצמצם את עצמו ומטיב לנפשו [שאכן כוללת בתוכה כעת גם את השני]. והרי כל תנועה של צמצום נובעת משרוש הדין והגבורה, היפך מדת החסד שעניינה התפשטות גמורה והשפעה אל הזולת. נמצא, שמדת הרחמים היא אמנם מיווג של חסד ודין, כי אכן יש בה הרבה ממדת החסד - ובמדה גדושה כאמור, אך מכל מקום היא תכונה של דין וצמצום.

‘חסד’ מתמשט לכל, ואילו ‘רחמים’ אינו אלא אל הקרובים אליו

עוד זאת נכלל בחלק הדין המצטרף עם מדת הרחמים, כי מכך גופא שמדת הרחמים יסודה הוא התכללות המקבל בתוך נפש המשפיע, **לכן אין ביכולתה של מדה זו להתפשט לכל עבר ללא הבחנה**, כדרך ההשפעה הניתנת מפאת מדת החסד גרידא. שכן ההטבה הבאה מצד החסד יכולה להינתן לכל באי עולם ללא גבול, שהרי ניתן להתחסד ולעשות טוב עם כל אחד ואחד, גם עם מי שאין לו שייכות וחיבור לעצם נפש המשפיע ואינו נוגע אליו כלל, כענין ‘חסד ה' מלאה הארץ’ (תהלים לג ה). ואילו ההטבה הבאה מצד הרחמים איננה ניתנת אלא למי שנכלל ועלה בתוך עצמיותו של המטיב. ואכן נכון הדבר כי אל מי שזכה להיכלל ברחמים אלו באה ההטבה ביתר שאת ובתוקף עצום, הרבה יותר מאשר מצד החסד לבדו, אך עצם מדת הרחמנות יש לה גבול עד כמה היא יכולה להתפשט ולכלול בתוכה את הזולת, שהרי אין בכוחו של בשר ודם לכלול את כל העולם כולו בתוך נפשו, אלא הוא כולל רק את מי שהוא מרגיש אליו איזה קשר או קירבה, אשר דרכם מתעוררת רחמנותו. ונמצא שבבחינה זו, יש במידת הרחמים איזו הגבלה וצמצום שאינם קיימים במדת החסד הפשוטה. ומעתה נתבאר היטב כיצד מדה זו משלבת ואוחזת בתוכה את החסד והדין יחדיו.

סיכום ותמצית

התעוררות הרחמים בחודש אלול מצד גילוי י"ג מידות הרחמים ככפרה על חטא העגל. סתירה במהות הרחמים - ‘רחמי לא כלים’ אך יש בה הצטרפות מדת הדין. הביאור בכך, כי חסד הוא תנועה של השפעה אל הזולת, מאידך רחמים היא התכללות האחר בתוך נפש המשפיע, הגורם לריבוי השפעה, אך מכל מקום היא תנועה של צמצום וגבורה. וגם שלא על כל אחד יכול מתעוררים רחמי המשפיע.

.....ג.....שלימות ההטבה העליונה - התכללות הנברא בעצמותו יתברך

ועתה עפ"י הדברים שנתבארו בגדר מהותה של מדת הרחמים, נמשיך לבאר בזה את שייכותה היתרה לחודש אלול.

‘אמרתי עולם חסד יבנה’

דהנה, חודש אלול הוא הזמן שבו עלה ברצונו ית' לברוא את העולם - שנברא ויצא לפועל בחודש תשרי (ר"ה י:). והנה בפשטות הדברים נקטינן, כי **עיקר טעם בריאת העולמות הוא, כדי שיוכל הקב"ה להתחסד ולהיטיב עם בריאתו** (ע"פ שער הכללים פ"א). כי מאחר שהשי"ת הוא טוב לכל, ומדרך הטוב להטיב מטבעו (דעת תבונות, אות יח), לפיכך ברא הקב"ה את העולם כדי שיהיה כלי מוכן לקבל את ההטבה העליונה שהוא חפץ להשפיע לברואיו כביכול, כטעם הכתוב (תהלים פט, א) **‘כי אמרתי עולם חסד יבנה’**.

ההטבה השלימה - כשאיננה ‘נחמא דכסופא’

ומה שקבע הקב"ה שעל האדם לעמול ולעבוד עבודה רבה בעולם הזה כדי שיהא ראוי לקבלת השפע בעולם הגמול, ואין ההטבה ניתנת לו בחינם, הוא מכיון ש**חסד והטבה הבאים בחינם יש בהם בושח לנפש והרגש של נחמא דכסופא** (ע"פ ירושלמי ערלה פ"א ה'; מגיד משרים פ"ו בראשית), ושבו אין ההטבה באה בשלימות. לפיכך הטיל הקב"ה על האדם שהוא בעצמו צריך לזכות אל השכר מכח עבודתו ובחירתו שלו, ועי"ז יושלם הרצון העליון שרצה להטיב עם בריותיו בשלימות הגמורה.

ולפי הסבר זה עולה, שבריאת העולמות וההטבה שהקב"ה מטיב ומשפיע אל בריותיו - יסודן ומוצאן הם בכוחה של מדת החסד, שהיא בחינת השפעה ותנינה אל ה'זולת' כביכול.

שלימות ההטבה - הנובעת מצד מדת הרחמים

אך לאמיתו של דבר יש בהטבה העליונה עומק רב ופנימי יתרה מזו הרבה, ואיננה באה מצד מדת החסד בלבד, אלא בבחינת מדת הרחמים. והיינו שהיה הרצון העליון להעמיד נברא שכזה, אשר ההטבה והשפע הניתנים לו לא יזיו כמו השפעה הניתנת לאחרים - כתכונת מדת החסד, אלא **יהיה זה כאילו הקב"ה מטיב ומשפיע לעצמו ממש כביכול** - כמהותה של מדת הרחמים, וכמו שיבואר.

תכלית האדם: להיותו דומה אל הקב"ה וכחלק ממנו

ביאור הדברים, כי הנברא הלזה שברא הבורא יתברך כדי להטיב עמו בתכלית ההטבה, הלא הוא האדם'. ותכלית בריאת האדם היתה, **כדי שיתקדש בקדושה של מעלה עד היותו דומה ממש כביכול אל הקב"ה**, וכמו שאמר הכתוב (ויקרא יט. ב) ‘קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוהיכם’.

והנה נברא שכזה שזוכה לקנות בנפשו את מדרגת הקדושה של אלוקיו, הוא שלימות דוגמא דלעילא, ונחשב כצלם אלקים ממש, באופן שהוא מתאחד כליל עם הבורא יתברך, **וכל מציאות אינה אלא כמו התפשטות של הקב"ה בזה העולם**, ועד שאפשר לכנותו בשם א-ל, כדרך שהקב"ה נקרא א-ל- (ע"פ מגילה יח.).

אזי ההשפעה אליו נחשבת כאילו הטבה למהותו ועצמותו ית'

וממילא, כאשר אכן זוכה האדם להגיע אל המדרגה הרוממה הזו של הקדושה, שוב אין מה שמשפיע ומעניק לו הקב"ה נחשב כמו הטבה עם ה'זולת', דהיינו כאילו הוא מציאות נפרדת מן הבורא והקב"ה מתחסד עמו בבחי' מדת החסד, אלא **הרי זה נחשב כביכול אל הקב"ה מטיב עם עצמותו, כיון שאותו אדם קדוש אינו אלא התפשטות של אלקות, ונתאחד עמו לאחרים ממש**, וכענין דכתיב בפרשתן (יד. א) ‘בנים אתם לה' אלקיכם’, וכן נאמר עוד (לעיל י: ג) **‘כי עם קדוש אתה לה' אלוקיך'**, כלומר שכלל ישראל הינם עם קדוש ובנים למקום, ובכך נחשבים המה כחלק בלתי נפרד מן האין סוף ית' ממש.

כל העולם כולו נכלל בבחינת ‘אני ה’

והרי הטבה שכזו היא ממש בבחי' מדת הרחמים, שהרי הבורא והנבראים לא נחשבים עוד כשני דברים נפרדים, באופן שנאמר שהבורא יוצא החוצה ומטיב עם הזולת, **אלא הקב"ה וכנסת ישראל הינם מהות אחת, ויש יחוד גמור ושלם ביניהם**. וממילא, כאשר הקב"ה מטיב עם כנסת ישראל אין זה אלא כהטבה אליו ית' בעצמו, כיון שעצמיותו ית' התפשטה והאירה בכל העולם כולו, עד שכל המציאות כולה נכללה ונבלעה בתוך האני ה', בבחינת ‘אין עוד מלבדו’ (לעיל ד, לה), והוא יתברך מרחם על בריותיו כרחם אב אל בנים, ומשפיע להם כדרך שהוא משפיע כביכול לנפשו.

והטבה שכזו הבאה מצד מדת הרחמים, ניתנת בכל התוקף והעוז, כטעם ‘רחמי לא כלים’ כנ"ל, שהרי הדבר דומה לאדם העושה לעצמו, שאין לו בזה שום מעצור וגבול, ולא כעושה לזולתו.

עצם ההתכללות באחדות הבורא הוא הטבה הגדולה ביותר ששייך

יתרה מזו, **כי עצם הדבר שהנבראים יכולים להתעלות ולהתעצם עם הבורא ולהיות איתו כאחדים ממש, זוהי ההטבה הגדולה והנשגבה ביותר** שאין למעלה הימנה.

התעוררות הרחמים בחודש אלול - עליית הרצון להטיב ע"י מדת הרחמים

זהו עומק ענין התעוררות מדת הרחמים בחודש אלול, כי בחודש הזה שעלה למעלה כביכול הרצון הקדוש לבריאת העולמות - שהיה כאמור כדי להטיב עם הנבראים בתכלית השלימות, ותכלית ההטבה הלא היא התחסדות פנימית כזו שהיא בבחינת מדת הרחמים, **לכן מתעוררת בכל שנה ושנה שוב אותה מדת רחמים העליונה שעלתה לפניו בתחילת הבריאה**, וממנה מתגוללים רחמים רבים וגדולים על ישראל עמו.

סיכום ותמצית

פשטות ההטבה מאת השי"ת - בדרך ‘חסד’. עומק ההטבה - התכללות הנברא עם הבורא ב"ה, ע"י התדמותו אליו במדת הקדושה להיותו א-ל-ל, ואזי ההשפעה היא כביכול לעצמו, בבחי' מדת הרחמים. עצם ההתכללות באחדות הבורא הוא הטבה הגדולה ביותר ששייך.

ד

עבודת 'לשמה' - מצד העדר הרגשת היש

עבודה קשה נדרשת כדי לזכות אל ההטבה השלימה

אמנם כפי שנתבאר למעלה בביאור ענין הדין הנכלל בתוך מדת הרחמים, כי כדי לעורר את רחמי המשפיע על המקבל, עד שירגיש בתוך ליבו את צרתו וצערו של חבירו, ויתחשב לו המצוקה כמו צרתו העצמית, מוכרח שיהיה לו איזה קשר ושייכות אליו, הכי נמי נימא בדידן, כי כדי לזכות אל שלימות ההטבה העליונה, הניתנת באופן של 'מדת הרחמים', והיינו שהשפעה זו תיחשב כמו הטבה למרותו ועצמותו יתברך כביכול, **נדרשת מן האדם עבודה רבה ועצומה ושלימות נפלאה, שהיא בבחינת גבורה ודין**, והוא כפי האמור לעיל: שיוצק האדם את עצמו ויתעלה מעלות רמות עד שיוכח להגיע למדרגת 'קדושים תהיו' בשלימותה, ורק בכך יוכל להתעצם עם הבורא ב"ה כביכול, ויחשב כחלק בלתי נפרד ממנו.

עבודה לשמה - מצד שאין שום דבר בעולם בלתי הבורא ית'

ועיקר נקודת העבודה המובילה לידי מדרגה זו - היא ענין **'עבודה לשמה'**, שלא על מנת לקבל פרס. ואכן עבודה עילאית זו מיוסדת ונמשכת גם היא מתוך יסוד זה ממש של מדת הרחמים.

והענין, כי ע"י שיעמוד האדם על הסוד הנורא שאין עוד שום דבר אחר בעולם זולתו יתברך, שוב אין מקום להפריד את הנברא מן הבורא, ולומר שעבודת האדם נעשית בכדי שייטיב השי"ת עמו, כי השגה זו שאין עוד מלבדו מבטלת לחלוטין את כל ישות האדם, כי הרי אין לך שום מציאות כלל בעולם בלתי הקב"ה לבדו, וגם האדם נקרא ונכלל בשם א-ל, ומעתה **מה מקום יש עוד לתביעת קבלת שכר, כאילו פעל הנברא איזה דבר כלפי הבורא, הלא הבורא והנברא הכל אחד הם**.

בח' 'לשמה' היא סוד כמוס למעלה מהשגת אנושית

[ואכן עבודה זו בשלימותה היא בגדר סוד כמוס, ואי אפשר לאדם לעמוד עליה ולהבין אותה על בוריה בשכל האנושי, - כדרך שגם מה שכל עצם הבריאה והנבראים אינם מהווים שום סתירה אל מציאות 'אין עוד מלבדו' הוא סוד נעלם ונפלא מלהשיג בשכל הטבעי. אמנם מהות סוד זה הוא, אשר אין לנברא שום מציאות מצד עצמו כולל, ואין לו כל ישות לעצמו, אלא כל מציאותו אינה אלא התפשטות אל הקב"ה. ולכן כאשר השי"ת מטיב עמו הרי זה כמטיב לעצמו. וכמו כן להיפך, בעבודתו אותו אין אנו פועלים כפועל שכיר לצרכיו או כדי לקבל שכר, אלא כל עבודתו היא בח' 'עורך גבוה' כביכול].

בבית המקדש מתקיימת העבודה באופן של לשמה והתדרגות להשי"ת

והנה **עבודה רבה ועצומה שכזו באופן של 'לשמה' מתקיימת בעיקר בבית המקדש**. וכמו שמצינו בחז"ל (שבת קלג:) שדרשו על הפסוק (שמות טו, ב) **ז'ה א-לי ואנוהו**, 'אבא שאול אומר 'אנוהו' ה'הי דומה לו, מה הוא חנון ורחום אף אתה ה'הי חנון ורחום'. ופירש"י: 'לשון 'אנוהו' - אני והוא, אעשה עצמי כמותו'. ואילו לפי פשוטו פירש רש"י בחומש בשם התרגום אונקלוס 'ואבני ליה מקדשא'. ומכאן שבמקום המקדש זוכה האדם להידימות אל בוראו, כסעם **ז'ה א-לי ואנוהו**, בבחינת השם א-ל'.

ונמצא שבמקום המקדש ההוא נעשה עבודת ישראל בשלימותה הראויה, באופן שאין מתכוונים בה כלל לטובת עצמם ועל מנת לקבל פרס, כי אם לצורך גבוה בלבד להפיק רצון מהשי"ת^(א).

בבית בבית קודש הקדשים - שאני נחשב הכהן גדול כמלאך ה' צבא-ות

ובדרגה יתרה מתגלה הדבר ביום הכיפורים, יום הקדוש (ראה שבת קיט), בעת אשר הכהן גדול נכנס לפני ולפנים לבית קודש הקדשים, שהוא מקום פנימיות הבריאה וסודה הנעלם, וקענין שמונה שם מקור הבריאה, שהוא האבן שתייה, שממנו הושתת העולם (זימא נד:), המורה על תכלית כוונת הבריאה בשרושה הקדום.

והיינו כפי שאמרו חז"ל על הפסוק (ויקרא טז, יז) **ז'כל אדם לא יהיה באוהל מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו**, ואיתא על כך במדרש (ויק"ר כא, יב) **ז'כונן גדול לא אדם היה**. אלא כהוא דאמר רבי, פנחס בשעה שהיה רוח הקודש שרוי עליו, היו פניו כוערות כלפידים עליו, וה"ד (מלאכי ב, ז) **ז'כי שפתי כהן ישמרו דעת**, ותורה יקבשו מפיהו כי מלאך ה' צבא-ות הוא, ע"כ. והביאור בזה על פי יסודנו הוא, כי **באותה שעה אכן לא נחשב הכהן הגדול כאדם שהוא נברא וישות בפני עצמו, אלא התעלה והתקדש למדרגת א-ל, עד שנכלל והתאחד עם האור האלוקי ממש**, כי מלאך ה' צבא-ות הוא^(ב).

סיכום ותמצית

חלק הדין שבהטבה זו - שדורשת עבודה קשה מן האדם, **שהיא עבודה נקייה שלא על מנת לקבל פרס**. 'לשמה' - מצד שאין שום דבר בעולם בלתי הבורא ית', והיא סוד כמוס למעלה מהשגת הנברא. עבודה זו קיימת בבית המקדש - ז'ה א-לי ואנוהו, וביותר בעת כניסת הכהן גדול ביום הכיפורים בקודש הקדשים.

של 'לשמה' ממש, באופן שאין הנברא מרגיש עצמו כמציאות נפרדת וישות בפני עצמו, ואין הוא מתכוון כלל בעבודתו על מנת לקבל פרס, אלא הוא עוסק לקיים את רצון השי"ת בהיותו **נכלל ובטל בתוך אורו וכחלק ממנו ממש, וכבן המשתדל למלא את רצון אביו ללא שום קיווי לשכר ולתשלום גמול**. ואכן במדה כנגד מדה משפיע אליו הקב"ה שכר על כך בהטבה שלימה ונשגבה, שהוא כביכול מתעצם עמו, עד שהוא נכלל בתוך מהותו ועצמותו, והוא משפיע אליו בגדול רחמנותו עליו, כרחם אב על בנו הנמשך מעצמיותו.

קיום המצוות עפ"י העיר שכם - באופן של קבלת ברכה וקללה

ומעתה הנה ביסוד זה יבוארו ויתפרשו היטב על נכון המשך שתי הפרשיות שפתחה בהן התורה את פרשתנו, וכמו שהקדמנו בריש מאמרנו.

בתחילה מיירי הכתוב בעבודה הפשוטה והנגלה, האסור והמותר, המושלת על כל אדם מישראל לשמור ולעשות, ועבודה זו היא הניתנה בעיר שכם על הר גריזים והר עיבל. ולפיכך נמי ניתנו שם הברכה והקללה, שכן כאמור עבודה זו שייכת למושג של קיבול שכר, באופן אשר האדם המקיים את המצוות מצפה לקבל שכר מאת הבורא כפועל המצפה לשכרו^(א).

עבודת 'לשמה' שבבית המקדש דורשת חקירה ודרישה בעמקי הלב

אמנם מיד לאחר מכן המשיכה התורה לכתוב את ענין דרישת ירושלים ומקום המקדש, 'לשכנו תדרשו ובאת שמה', בזה באה התורה להורות לבני ישראל, כי תכלית העבודה וסופה אינם רק לקיים את רצון ה' באופן של 'ברכה וקללה' גרידא - שהם סוף סוף צורכי הנבראים ותועלתם, אלא **עליהם לדרוש ולחקור אחר עבודה נעלה ומרוממת מזו, עבודה שאין לה שייכות ונגיעה עם חשבונות ברכה וקללה, אלא היא כולה לשמה**, לצורך גבוה ולנחת רוח לפניו, ואשר זוהי מדרגת העבודה השורה בבית המקדש, ואכן עבודה זו היא פנימית ודקה ביותר, ואשר לפיכך נאמר עליה 'לשכנו תדרשו ובאת שמה', שכן היא דורשת מן האדם חקירות ודרישות רבות במעמקי נפשו כדי לעמוד עליה על נכונה.

[והיינו נמי דקאמר הכתוב (פסוק יג) 'השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה', ויש להמתיק זאת על דרך הרמז, כי 'אשר תראה' קאי על עבודה כזו שיש לאדם השגה בה, שהיא עבודת הנגלה והחיצונית. ואילו העבודה שכולה קודש לצורך גבוה, היא בגדר סוד כנ"ל, ואיננה בכלל 'אשר תראה', והיא היא מדרגת העבודה האמיתית המתקיימת בבית המקדש].

אך כאשר אכן זוכה האדם להתקרב אל מקום המקדש שבליבו ובנפשו, ולעבוד את ה' אלוקי באמת כפי שהיה רצון העליון והקדום, אזי הוא זוכה להתאחד ולהתעצם עמו לאחדים ממש, אשר זוהי שלימות ההטבה שרק שייך, אשר לא יזוּפּתה עין, בבחינת 'עין לא ראתה אלקים וזולת יעשה למחכה לו' (שעיה סד, ג), ובכך יתקיים בו המשך דברי הכתוב (פסוק ז) 'ושמחתם בכל משלח ידכם אתם ובתיכם אשר ברכך ה' אלקיך'.

סיכום ותמצית

הר גריזים והר עיבל - עבודה פשוטה כדי לקבל שכר - בבחי' חסד. עבודת ירושלים ובית המקדש - עבודה פנימית, לצורך גבוה, המעורר את מדת הרחמים למעלה, שעל כך נאמר 'לשכנו תדרשו ובאת שמה'.

א. ובמקום אחר ביארנו בארוכה (ראה גליון רח"ט - פר' לך דהאי שתא) ענין חטא דור הפלגה ומרידתם בהקב"ה, כי המה ביקשו להמעט ולהשפיל את מעלת האדם ומדרגת העבודה הנצרכת ממנו כדי לזכות אל שלימות ההטבה העליונה, וכנגד זה ביקשו גם למעט את מדרגת השפעה הנשפעת מלמעלה, שלא יהיה בשלימות נפלאה כל כך כפי שרצה הבורא יתברך.

ועפ"י האמור כאן מתבאר הענין, שכונותם היתה שההטבה מלמעלה תהיה רק בבחינת 'חסד', בבחינת השפעה אל הזולת, ולא מצד מדת הרחמים, שהיא התאחדות וההתעצמות עמו כביכול לאחדים, בבחי' אין עוד מלבדו, והטבה כזו לא מחייבת עבודה רבה ונשגבה כל כך, בבחי' לשמה ושלא על מנת לקבל פרס. ובכך מרדו במדת 'בנים אתם לה' אלוהיכם', המורה על התאחדותו והתעצמותו עם אבינו שבשמים, המרחם עלינו כרחם אב על בנים. ולפיכך היה עונשם במדה כנגד מדה, שנפרדו הם אז מהבורא ית', ונחשבו אליו כנכר. ומטעם זה אכן היתה מרידתם בעליון ע"י בניית עיר ומגדל כמבואר בכתוב (בראשית יא, ד), ומבואר בזוה"ק (ח"א ע"ד) שה'עיר' הזאת שבנו היתה לעומת העיר הקודש ירושלים, וה'מגדל' הוא לעומת הבית המקדש. והיינו שבמעשיהם אלו ביקשו להתנגד אל מול העבודה הנעלית והטהורה, עבודה לשמה, המתקיימת בירושלים עיר הקודש ובבית המקדש.

ב. ובענין זה נתבאר בארוכה במקו"א, שמטעם זה ביאר הרמב"ם ז"ל את ענין 'עבודה לשמה' בפרק העשירי מהלכות תשובה. דהנה יש לומר שעשרת פרקי הלכות תשובה מכוונים כנגד עשרת ימי תשובה, (ואכן פשט המנהג ללמוד בכל יום מימי עשרת ימי תשובה פרק אחד מהלכות אלו שברמב"ם), ונמצא שפרק העשירי הוא כנגד יום הכיפורים. ואכן דוקא בפרק זה עוסק הרמב"ם בארוכות וטוב טעם בביאור ענין הכוונה של 'לשמה' בקיום התורה והעצומה. והדבר עולה היטב עם דברינו כאן, שכן העסק בתורה ובמצוות לשמה, שלא על מנת לקבל פרס, מיוסד על ענין האחדות של הבורא עם הנבראים והתכללותם כאחד כביכול, ויחוד זה מתגלה ביותר ביום הכיפורים כמבואר בפנים (ויש להאריך עוד בזה בשייכות הדבר ליום הכיפורים, ובענין עבודת לפני ולפנים אשר התפרקו בה הצדוקים שביקשו להקטיר מבחוץ - וזה ממש כעין פגם דור הפלגה הנ"ל, ואכמ"ל).

ג. ונתבאר שאנשי דור הפלגה הם שביקשו לעבוד את ה' בבחינה זו גרידא, ולכך הפיצם ה' מעל פניו, ונפרדו לע' אומות, לשלשונותם בארצותם לגוייהם. ואכן בעיר שכם נצטוו ישראל לכתוב ולתרגם את התורה בשבעים לשון (דברים כז, א-ה: סוטה לב), כנגד שבעים האומות שנפרדו בדור הפלגה. ומבואר שם בגמ' (נה:), שעל דבר זה נחתם גזר דינם של האומות לבאר שחת, שהיה להן ללמוד ולא למדו. אך לעתיד לבוא יגיעו גם אומות העולם לידי איזה תיקון, אשר על כך ניבא הנביא (צפניה ג, ט) **ז'כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד**.

א

רק במקום האמונות שייך להיות ברכה וקללה

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה (א, טו).

הפרשה מתחילה עם הברכה והקללה אשר ניתנו על הר גריזים והר עיבל, ומסיימת עם התיבות כברכת ה' אלקיך אשר נתן לך (טו, ז), שהוא לשון של ברכה בלבד בלי קללה. ויש לומר בזה, כי הר גריזים והר עיבל הם המקום שבו גם תרגמו את התורה לשבעים לשון (ולקמן כו, ח וברשי שם), ומה נהיה הדבר שאומות העולם יכולים ללמוד תורה באיזו מדרגה. וכיון שיש להם אחיזה מסוימת בתורה, נגרמים מזה מכשולים לכלל ישראל. כמו שכתב בספח"ק פרי צדיק (פסח אות מד) כי כל החסאים שיש בכלל ישראל אינם אלא משום שצריכים אנו לחקן גם את אומות העולם, אשר הם שייכים לחסאים ועוונות. אבל כלל ישראל מצד עצמם אין להם שום שייכות לחסא, כמו שיתגלה לעתיד לבא כאשר "יבוקש את עון ישראל ואיננו, ואת חטאת יהודה ולא תמצאנה" (ירמיה ג, ט). וכך גם נפרש בענין זה, כי רק על ידי אחיזה אומות העולם בתורה, והאחריות שקבלו כלל ישראל עליהם, יש אחיזה לחסאים, ולכן צריכים שיהיו ברכה וקללה, והקללה שייכת בעצם רק לחלק האומות.

ולעומת זאת הוא סיום הפרשה בענין של הר גריזים, אשר בהם עולים כלל ישראל לירושלים ובית המקדש. ושם מתגלית קדושת ישראל בטוהרה, באופן שאין לאומות העולם חלק ונחלה בקדושתו. שהרי כאשר רצו אומות העולם לסייע בבנין בית המקדש, ענו ואמרו כלפיהם "אני לדודי ודודי ל" (שה"ש ו, ג), ופירש רש"י: "ומה שאתם אומרים לבקשו עמנו ולבנות עמנו, אני לדודי ולא אתם לו, ולא תבנו עמנו, כענין שנאמר "לא לכם ולנו לבנות בית אלקינו" (עזרא ד, ג), ואומר "ולכם אין חלק וצדקה וזכרון בירושלם" (נחמיה ב, כ'). ולכן על ידי קדושת המועדים שבהם עולים כלל ישראל לבית המקדש, מתעורר המקור העליון להשפעה המיוחדת לכלל ישראל לבדם, ששם אין קללה אלא רק ברכה. וזה הוא דיוק הלשון בתחלת הפרשה "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה", שביום רגיל שייך ענין של ברכה וקללה, אבל בסיום הפרשה מדברים על זמני המועדים שהם "מים טובים", שבהם אין קללה אלא ברכה.

ב

גילוי אחדות הבורא מהפך הקללה לברכה

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה (א, טו).

ברכות וקללות אלו ניתנו בעיר שכם, אשר עניינו הוא 'יחודא תתאה' כנרמז בשמו 'שכם' שהוא נוס' ש'ם כ'בוד מ'לכותו.

והענין הוא, כי יש הבדל בגי' בין 'ברכה' לקללה, ונמצא כי הברכה יתירה על הקללה כמנין ס"ב. והנה הברכה יש לה שייכות עם מספר כ"ב, כמו שנאמר 'יבן ישראלי' (בראשית מח, כ), ומבואר בזוה"ק שהוא כנגד כ"ב האותיות (ח"ג רפא). וכ"ב פעמים ס"ב הוא בגי' 'זבורוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' [כמו שכתוב בספח"ק כי לעת"ל יתווסף אות ו' בתחלת 'ברוך שם', ואכמ"ל]. והיינו אשר על ידי הכפלת כ"ב פעמים מנין הברכה שיש בין הברכה לקללה, הם משתרים ומתאחדים עד שנעשה מן הקללה ברכה.

והענין בזה הוא כמו שנתבאר במקו"א באריכות, על פי מה שאמרו חז"ל כי התורה לא פתחה באות א' מפני שהיא מורה על 'אורור' (ב"ר א, ט), ומצד שני כתוב שהקב"ה שמר את האות א' עבור מתן תורה שבו פתח הכתוב ב"אנכי" (שמות כ, ב; ב"ר שם), ובוה"ק (ח"א ג, ט) איתא שאף על פי שלא פתח בו הכתוב, אבל א' מורה על אחדות הבורא ית'. וצריך ביאור מה הוא עניינה של אות הא', האם 'אורור' ח"ו או שמא 'אנכי' ואחדותו ית'. וביארנו בזה, שהא' מורה באמת על 'אחדות' הבורא ית' באופן נעלה ביותר, אשר אחדות זו אינה מתגלית בעולם הזה, כי ברא הקב"ה באופן שנראה בו התחלקות של שמים וארץ וכל החילוקים שישנם בעולם. ולכן פתח הכתוב באות ב' ו

של "בראשית", להורות על ב' ראשית שהם "את השמים ואת הארץ". ולא זו בלבד שאין היא מתגלית בעולם, אלא אם היתה מתגלית בתוך הבריהא, היה זה גורם רק להיפך הברכה. כי אין הבריהא יכולה לקבל בתוכה אחדות נעלית כזאת, והיה זה גורם לשבירת הכלים. אבל בעת מתן תורה כאשר נתאחדו השמים והארץ כמו שאמרו חז"ל (שמו"ר יב, א), אז היתה אחדות זו יכולה להתגלות כראוי, עד כאן הביאור בקצרה.

והנה שלמות אחדות הבורא ית' תהיה לעתיד לבא, כאשר תתגלה היחודא תתאה' בשלימות. ולפי המבואר, הרי אז יראו כי 'אנכי' הוא מקור ושרוש הברכה והוא חלק מ'אחדות' הבורא ית'.

ג

הברכות והקללות מבחי' מיעוט הירח

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה (א, טו).

עוד יש לרמז בענין שניתנו ברכות וקללות אלו בעיר 'שכם', כי 'שכם' נוס' ש'ני מ'לכים כ'תר, דהיינו בחי' שני מלכים בכתר אחד.

והענין הוא, כי עיקר הקללה נובעת ממיעוט הירח, אשר זה מורה על חסרונן האחדו בכלל ענייני העולם הזה [כי הירח היא בחי' מדת המלכות, כלליות חיות הבריהא, ואכמ"ל], ועל ידי חסרון זה שייך בהם ענין של קללה. אבל במצב התיקון כמו שהיה בתחלת הבריהא וכאשר יהיה לעתיד לבא, שבו ישתוו השמש והירח להיות 'שני מלכים בכתר אחד', מתהפכת הקללה לברכה. וזה נרמז בראשי התיבות "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה", שיוצאים מהם התיבות 'אור לבנה', לרמז על שלמות אור הלבנה הנוכרת בפסוק "והיה אור הלבנה כאור החמה" וגו' (ישעיה ל, כו).

וענין זה של מילוי חסרון הלבנה, הוא פנימיות מצות צדקה. כי מדת המלכות מכונה בשם דלה ועניה, וכאשר אדם נותן צדקה לעני, הרי הוא ממלא בזה את חסרונה של מדת המלכות, והוא בבחי' מילוי מיעוט הירח. ולכן אמר הכתוב "ומצדיקי הרבים ככוכבים" וגו' (דניאל יב, ג), לפי שהכוכבים שניתנו לירח מפני מיעוט אורה (רש"י בראשית א, טו), הם כענין צדקה מן השמש לירח, ואכמ"ל. ולכן אמר הכתוב בהמשך הפרשה לגבי מצות צדקה, "נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתן לו" (טו, ט), אשר 'בתתן לו' עולה כמנין 'שמש ירח', לרמז על הצדקה הממלאת את מיעוט הירח.

ואכן זה הוא ענין תניינת הצדקה במאור פנים וכלי רוע לב, כמו שנצטוונו בזה הפסוק. כי עיקר מיעוט הירח על פי פנימיות העניינים הוא מה שאין היא מקבלת את השפעתה מן השמש בהארת פנים, וזה גורם למיעוט והעניות. שהרי הירח מורה על העולמות התחתונים, והשמש מורה על ההשפעה מאת הקב"ה. כל ענין מיעוט הירח, אינו אלא הסתרת אור פני ה', שאין ניכר בה דבר זה שהיא מקבלת מאת הקב"ה באהבה ורצון, אלא הוא משפיע את כל השפע בהסתר פנים. ומפני זה, כאשר משפיעים צדקה אל העני, שהוא בחי' מילוי חסרון הירח, חייבים לעשות זאת במאור פנים, כדי לעורר את השפעת אור החמה אל הלבנה בהארת פנים.

ד

אצל כלל ישראל כל הקללות הן ברכות נסתרות

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה (א, טו).

יש לדקדק במה שנקט הכתוב לשון "אנכי". עוד יש לעיין במה שזכר "ברכה וקללה" והקדים את הברכה, והרי כאשר בירך יצחק את יעקב אמר לו "אורריך אורור ומברכך ברוך" (בראשית כו, טט), ופירשו חז"ל שהצדיקים אורריהם ומצעריהם קודמים למברכיהם (ב"ר טו, ד).

ויבאר בהקדם מה שידוע ומבואר בספח"ק הרבה, שעל פי פנימיות אין שום קללה בתורה, אלא כולם הם רק ברכות גנוזות ונסתרות. וברכות אלו גדולות עוד יותר מן הברכות הללויות, כמו שידוע שאור גנוז גדול יותר מן הגלגל [ולכן הגב הנכנס וגונב ממקום הסתר, צריך לשלם כפל]. ואם כן, גם הברכות והקללות שזכרו לגבי קיום התורה, הרי הם ככל ענייני הקללה המוכרים בתורה. אשר על פי פנימיות מדובר על ברכות גלויות וברכות נסתרות, ולכן נזכרים הקללות לבסוף, כי הם הברכה האמיתית.

ונקדים עוד מה שנתבאר לעיל (תורה ב), שהתורה לא פתחה

באות א' שהוא מורה על 'אורור', ומצד שני פתח בו הכתוב ב"אנכי". והיינו מפני שבאמת מורה הא' על מדרגה גדולה של 'אחדות' הבורא ית', אלא שבעולם הזה אי אפשר לקבל אותו, ולכן הרי הוא נראה כענין של קללה ואורור. אבל בעת קבלת התורה זכינו להשיג אחדות זו, ומפני זה פתח בו הכתוב. ולפי המבואר כעת נפרש, כי א' מורה על ברכות נסתרות [הנמשכות מ'אחדות' נעלית], ובעולם הזה הן נראות כ'אורור' וקללה ח"ו. אבל מי שמבין את התורה כנכון, משיג את הברכות הגנוזות בהן.

ולכן אמר הכתוב "ראה אנכי נותן" וגו', כי כאשר יבינו את ענין "אנכי" שהוא הא' של מתן תורה, יבינו שגם מה שנראה לנו כ'אורור' וקללה, הרי הוא באמת ברכה נסתרת. ועל ידי זה ישיגו באופן נכון את הברכה והקללה, שהם כולם ברכות. ולכן ודאי שייך להקדים את 'ברכה' לפני 'קללה', כמו שנתבאר.

והנה התחלת התורה בסיפור מעשי בראשית, היא באות ב' המורה על 'ברכה' (ב"ר א, ט). והוא מפני שמצד מעשי בראשית יש מקום גם לאומות העולם, אשר הם לא קבלו את התורה, ואין הם מבינים על ברכות נסתרות. וזהו ענין מה שנצטוונו בפרשתנו לקרוא את הברכות על הר גריזים ואת הקללות על הר עיבל (א, טט), ולמעשה בפרשת ית תבא מפרטת התורה רק את הקללות שנאמרו על הר עיבל (טו, כו-כז), ואת הברכות צריכים להבין מכללם. והיינו מפני שהר עיבל שייך להשגת אומות העולם, שהרי עליו כתבו את התורה בשבעים לשון (כו, ח), והם אינם מבינים את הברכות הגנוזות, ואכן זה הוא מה שרוצים שהם יבינו בתורה, שיש קללה על מי שאינו מקיים אותה. והותיר הכתוב את הברכות בתורה שבעל פה, אשר היא מיוחדת לכלל ישראל לבדם כמו שאמרו חז"ל (גיטין טו). כדי לרמז על כך שיש שאין ברכות שאינן כתובות, גם בקללה הכתובה בפירוש. כי לאומות העולם בלבד הרי הן קללות, אבל לכלל ישראל המבינים את התורה הק' לאמיתיה, אין כאן אלא ברכות גלויות וגנוזות.

ה

בכורה אמינית מקשרת את הראשית והאחרית

לפני ה' אלקיך תאכלנו שנה בשנה וגו' (טו, ט).

פירש רש"י: "שנה בשנה, אם שחטו בסוף שנתו, אוכלו אותו והיו ימים אחד ששנה אחרת, למד שנאלץ לשני ימים ולילה אחד". ויש להבין למה השמיענו הכתוב דין זמן אכילת הבכור דוקא בזה האופן, ולא כמו בשאר קרבנות הנאכלות לשני ימים ולילה אחד, ששם כתוב להדיא כגון 'ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת' (ויקרא ז, טו) וכדו'.

ויש לומר בזה, כי קדושת הבכור יש לה שייכות לכלליות ענין הבכורה, אשר בזה יש מחלוקת תלויה בין הקדושה והסמיכה. כמו שמוצאים בין יעקב ועשו, שהיתה מערכה שלימה מי הוא הבכור האמיתי הראוי אל הבכורה. כי הבכורה האמיתית היא בחי' ראשית. וראשית זו היא דבר הצריך ביור [כמו שכתב רש"י על 'בראשית' (בראשית א, א), שהוא פסוק האומר 'דרשוני', ואכמ"ל]. כי לא כל מי שנוכל ראשון הרי הוא הראשית האמיתית, כמו יעקב אבינו שנוכל אחר עשו, ובכל זאת היה הוא הראשית באמת.

ואחד מן ההבחנות העיקריות בין הראשית האמיתית לזו שאינה אמיתית, הוא בענין האחריות. כי הראשית האמיתית ממיסכה עד האחרית, ואילו הראשית שאינה אמיתית הולכת וכלה כאשר באים אל האחרית. וכן רואים אצל יעקב אבינו שנקרא בשמו על שם העקב, לרמז על כך שהוא יורד מן הראשית [בחי' ישראל' נוס' ילי ראש'] עד האחרית בבחי' עקב וסוף. ואילו עשו הטוען כי הוא הבכור וראוי אל הראשית, איבד את בכורתו כאשר אמר 'הנה אנכי הולך למות' (שם כה, לב) ובוזה הודה שאין לו אחרית. וממילא גם ראשיתו לא, ולכן סיים 'ולמה זה לי בכורה'. וכן אמר הכתוב על עמלק בן בנו של עשו הרשע, ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד (במדבר כד, כ), אשר זה שאין לו אחרית מראה שאין לו אפילו ראשית.

ועל זה רמזה התורה בזמן אכילת הבכור, אשר הבכור הנכון צריך לקשר אחרית עם ראשית. ולכן הוא נאלץ ביום אחד באחרית השנה האחת, וממשיכים לאכלו ביום הראשית של השנה החדשה, לרמז על כך שהבכור האמיתי הוא מי שמקשר ראשית ואחרית [כי 'בכור' הוא בגי' עץ חיים], שהוא בחי' קשר שמים וארץ כנ"ל בתורה ב', והוא ענין קשר ראשית ואחרית]. ויש לרמז על כך בתיבת 'שנה' הנזכרת כאן, כי היא בגי' החילוק בין 'ראש' ל'סוף'.

וידו שמים פלאך ה': העדות של העולם הזה על מציאות הבורא

הבריאה מעידה על הבורא | השכר בעולם הבא הוא עצם ההכרה בריבונו של עולם | העולם הזה הוא העלם או גילוי? | הדין אודות לימוד חכמת הטבע | העבודה של אברהם אבינו | בזמן שאתה לומד על העולם - אתה יכול ללמוד על הבורא עולם

יכיר את הבורא יתברך שמו מתוך העולם הזה, אלא העולם הזה, תהיה לו הסיבה הגדול ביותר להצדיק את תאוותיו ואת מעלליו.

בדורות האחרונים לא בנו את יסודות היהדות על חכמת הטבע

חכמי ישראל בדורות הקודמים התעסקו מאד בדרכי החקירה ובהתבוננות בחכמת הטבע. הם היו מבינים גדולים בכל התחומים הללו ואף לימדו את תלמידיהם, וכך גם כתבו בספרים שחברו: איך וכיצד להתבונן בכוחות הטבע, ולהגיע על לאמונה ולהשגות בגדלות הבורא.

ובאמת זאת היתה ראשית דרכו ותחילת עבודתו של אברהם אבינו: להתבונן בכל פרט ופרט בבריאה, ולהגיע מכל פרט בפני עצמו למסקנא, שאין בירה בלא מנהיג. וכך הלך אברהם אבינו הלאה והלאה בחקירה אלוקית, עד אשר השיג את אמיתת מציאותו ית"ש למעלה ולמעלה מכל השגה.

אמנם למעשה, בהמשך הדורות, כאשר נוכחו חכמי ישראל לראות כי הלימודים הללו - שיש בהם תערוכת גדולה של טוב ורע - הפכו למכשול ולמוקש עבור אלו שהכניסו את עצמם ללמוד ולהבין את מדעי הטבע, הם מיעטו ופסקו להתעסק בהם, וכבר לא עשו עסק גדול מן העבודה שבנויה על התבוננות בפלאי הבריאה ובחכמת הטבע.

ואף גם זאת אמרו: בו בזמן שאנו רוצים ללמוד על מהות העולם, הלא יש בידינו ללמוד על הבורא עולם. אמנם עם כל זה, עדיין ישנם כמה וכמה דברים ידועים ומפורסמים לכל, ידיעות שונות שאדם שומע פה ושם או שיצא לו לקרוא אודותם לעת מצוא, אשר אם מתבוננים בהם יכולים להגיע לידי התפעלות עצומה וממש לצאת מן הכלים.

להיטיב עם האדם, הוא עצם זה שהאדם יודע ומכיר את הריבונו של עולם. והרמב"ם ב'מורה' אומר, שהאדם נברא כדי שידע את האמת, וזהו עיקר השלימות שלו: שהוא יודע את האמת. ובשפת הזה"ק (ח"ב מב): "בגין דישתמודעון ליה" - שהאדם יגיע להכרה ולידיעה במציאות הבורא יתברך שמו.

ואכן בעולם הבא, עיקר השכר שהאדם מקבל שם, הוא עצם זה שהוא מכיר את הריבונו של עולם! וככל שאדם ראוי לשכר גדול יותר, כך הוא זוכה להכרה גדולה יותר בריבונו של עולם.

אחד מן האמצעים הגדולים שעל ידם יש בכח האדם להגיע לידי הכרה בריבונו של עולם - הוא העולם הזה אשר הוא חי בו. העולם הזה, על קרבו ועל כרעיו ועל כל הנמצא בו, הוא 'גילוי אחד גדול' של הריבונו של עולם. הוי אומר: הריבונו של עולם גילה את עצמו לברואיו על ידי היצירה הזאת שנקראת עולם, וככל שאדם יוסיף להתבונן בבריאה הזאת ובחכמה העמוקה שטמון בה, כך יוסיף להכיר כביכול את הבורא כל עולמים.

אולם כל זה בתנאי, שהאדם אכן מתנהג כמו אדם: הוא מתנהג כמו בעל שכל ודעת שיועד להבחין בין ימינו ושמאלו, הוא יודע להתבונן ולהבין את אשר הוא רואה, וכך אכן יש ביכולתו לבוא לידי התפעלות אמיתית ולהרגיש בנפשו אימה ויראה מלפני אדון כל.

נקודות:

כאשר אדם לוקח פנאי לעצמו כדי להתבונן; הוא יושב ומעמיק להתבונן, ומצייר לעצמו את מערכת הכוכבים ואת גרמי השמים האדירים, הרי שעם הזמן הוא יגיע להרגשה עמוקה ואמיתית בעצם מציאותו ית"ש! הוא ירגיש בנפשו רגשי התפעלות מהדר גאון עוזו ית"ש, וכל כולו יתמלא ברצון עמוק לעבוד את יוצרו וקונו בלבב שלם

אמנם אם יקשה את עורפו ויפנה עורף לדעת האלוקית שבקרבו, ויתנהג כמו בהמות השדה וחיות היער, אזי יתקיים בו "ופושעים יכשלו בה", והעולם הזה יהיה עבורו 'העלם אחד גדול'. ממש הסתרה שאין כמותה. הוא יחיה בעולם מאה ועשרים שנה, הוא יראה את כל נפלאות הבריאה, אבל יתקיים בו "עיניים להם ולא יראו אזנים ולא ישמעו". ולא זו בלבד שלא

יראת הרוממות שעל ידי התבוננות בגדלות הבורא

אחרי שהבהרנו והדגשנו את חובת האדם בעולמו: לעבוד את הריבונו של עולם מתוך יראת העונש. ואמרנו, כי היראה הזאת היא חלק בלתי נפרד מעבודת ה', ובשום אופן אי אפשר לדלג או לוותר עליה. ועוד זאת הוספנו לומר בחשיבות ונחיצות יראת העונש, שלעיתים קרובות עומד האדם בפני ניסיונות קשים ובמצבים של קטנות המוחין, אשר אין לפניו שום עצה ודרך איך להתגבר אז על פיתויי היצר, כי אם שיזכיר לעצמו את עומק הדין ואת עונשי הגהינום - כבר אפשר להתחיל ולדבר קמעה אודות יראת הרוממות.

אחד מעיקרי הדרכים שיש בהם כדי לעורר את נפש האדם ואת רגשי ליבו ליראת הרוממות, הוא ההתבוננות בנפלאות הבורא. וכמו שכבר כתב הרמב"ם בענין זה (יסוה"ת פ"ב ה"ב): "בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר, ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול, כמו שאמר דוד צמאה נפשי לאלקים לאל חי".

וכאשר האדם מתבונן קמעה בבריאה שמשתרעת ונגלית לנגד עיניו - 'אדם מעכטיגקייט פון די בריאה' - הוא יכול להגיע לידי התפעלות עמוקה כל כך, עד אשר הוא ממש תַּמָּה ומתפלא, איך יכול אדם קרוץ מחומר להעלות על קצה דעתו, להמרות את פי ה' ולעשות וְלוֹ את הפעולה הקטנה ביותר שהוא היפך רצונו ית"ש, וכמו שכתב שם הרמב"ם: "וכשמחשב בדברים האלו עצמן, מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד, ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות כמו שאמר דוד כי אראה שמך מעשה אצבעותיך מה אנוש כי תזכרנו".

הטבה הגדולה ביותר היא עצם ההכרה בהש"ת

הכלל שיש בידינו, וכמו שהמסילת ישרים כתב זאת בריש ספרו, הוא: שהש"ת ברא את העולם כדי להיטיב. ובאמת עיקר ההטבה שיש כביכול ביד הבורא

ומבשרי אחזה אלוך: גילוי האלוקות שבנפלאות הבורא

כל אבר וחוש בגוף האדם יכול לפרנס חיבורים שלימים | ההכרה שהיה לחכמי הטבע לקבוע מדה של 'שנת אור' | מסילות הכוכבים נעות לפי הייחודים שמתחדשים בכל רגע | התבוננות בפלאי הבריאה אינה דבר שעושים כל אחרי יד | כל פעולה שמתרחשת בעולם הזה שורשה בשפע שהוכן לה מימות עולם | צריכים ללכת אחרי הרוב דלעילא - לא אחר הרוב דלתתא

והגוף פעלך: החכמה האלוקית שטמונה בגוף האדם

אם מתבוננים קמעה בגוף האדם - ביצירה הזאת ששמה 'גוף' - הלא אין שיעור וקצבה לחכמה האלוקית שיכולים לראות בו! וככל שאדם יעמיק יותר להבין את פלאי הבריאה שיש בגופו, כך ימצא את עצמו נבהל ומשתומם למול גודל חכמתו יתברך, ויקבל מושג כלשהו במה דברים אמורים:

כל אבר ואבר בגוף האדם הוא עולם ומלואו של חכמה ותבונה אלוקית. כל אבר ואבר זועק מתוכו: ראו כי כל אלה עשתה ידו! אם ירצה האדם להמחיש לעצמו את המתחולל בגופו מידי רגע, יצייר בעיני רוחו: מפעל אדיר ועצום, מפעל שעובדים שם מאות ואלפים פועלים, שכל אחד מהם אחראי וממונה על פעולה אחרת! כל אחד יודע את תפקידו ועומד על המשמר לעשות את מלאכתו נאמנה! והם כולם יחד מביאים לידי גמר את רצונו וכוונתו של בעל המפעל הזה.

על כל כח וחוש בפני עצמו ועל כל פעולה בפני עצמה יכולים לכתוב ולדבר בלי שיעור: על כח הראיה! השמיעה! הדיבור! הלא אי אפשר לשער את החכמה האלוקית הטמונה בכל אלה. מערכת הנשימה! מערכת העיכול! מערכת כלי הדם! הרי כל אלה הם ממש מים שאין להם סוף. ומי כבר מדבר מן המח עצמו, אשר אילו היה האדם יודע קמעה מה מתחולל ומתרחש בו בכל רגע ורגע, היה נופל תחתיו כמתעלף.

'מערכת העצבים' של האדם, היא חכמה פלאית שרק מהתבוננות מועטת בה יכולים לבוא לידי אמונה שלימה ולהעיד כי יש אלוקים בשמים ובארץ. ספרים על גבי ספרים, מחקרים וכתבי עת בלי סוף, כבר נכתבו כדי להסביר את סדר וצורת הפעולה שלהם. בכל פעם שאדם מניע את ידו, הרי זה אומר במילים אחרות: שבזה הרגע שלחה מערכת העצבים שלו, מאות ואלפי 'הוראות', אשר כולם כאחד יוצרות את הפעולה האחת הזאת: להניע ולהזיז את היד. וכל זה מתרחש מאליו מידי רגע ורגע, והאדם כלל אינו יודע ואינו מרגיש את ההוראות הללו ואין לו שום שליטה עליהן.

עד כדי כך הם פועלים מאליהם, עד אשר מספרים על פרופסור שהיה מומחה עצום בתחום מערכת העצבים, וידע את כל ההשתלשלות של הגידים והעצבים עד שהאדם מגביה את ידו, וישב והסתכל על ידו והתבונן והעמיק בדבר עוד ועוד, עד שכבר לא היה יכול להגביה את ידו. כי 'העצבים' שלו כבר לא יכלו לעשות את עבודתם כפי שהם רגילים, מחמת שהשליט עליהם את מוחו

ומחשבותיו, וכבר לא היו יכולים לפעול מאליהם ובאופן אוטומטי כבדרך כלל.

במשך הדורות נכתבו מאות אלפי ספרים בתחומים אלו, וחרף כל זה עומדים חכמי הטבע והרופאים ומודים פה אחד, שהם עדיין לא התחילו להבין את עומק החכמה הזאת. ולעניינו: כאשר האדם יתבונן קמעה בחכמה האלוקית, הוא יבין שכל מה שהשיג אינו טיפה מן הים מן החכמה שיש באבר אחד. וכמו באחת הוא יגיע לכלות הנפש וליראה גדולה ואמיתית מגדולתו ורוממותו יתברך שמו.

התבוננות בצבא השמים

דוד המלך אומר בתהלים (ח, ט): "כִּי אֶרְאֶה שָׁמַיָּא מְעֻשִׁי אֶצְבְּעֵתַיָּךְ יָרַח וְכּוֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנְנָתָה" - אם ישא אדם את עיניו השמימה ויביט ברקיע, הוא יתבונן במזלות ובכוכבים ובכל צבא השמים, הרי כמו באחת תחדור בו ההכרה, עד כמה עליו לעבוד את הריבונו של עולם בכל לב ונפש. איזו זכות גדולה נפלה בחלקו, שהוא יכול לעשות את רצון קונו!

ואכן חכמת האסטרונומיה היא חכמה שבכוחה להפיל על האדם אימה ופחד. הוא מרגיש ברגע אחד את אפסיותו וחלישותו לעומת גדלו ורוממותו של הבורא כל עולמים. ואם אדם יצא אחת באישון לילה מתחת כיפת השמים ויביט על הכוכבים. לא כהרף עין וכלאחר יד - אלא יעצור ויתבונן בכוכב שתלוי למעלה מראשו, ויצייר לעצמו את המרחק שמפריד בינו ובין אותו הכוכב - הוא ירגיש לעומתה כמו נמלה קטנה...

כאשר חכמי הטבע מדברים אודות המרחקים שיש בין כוכב לכוכב, או בין שאר גרמי השמים לכדור הארץ, הם כלל לא מדברים ב'קילומטרים'... הם כלל לא יכולים לבטא בפייה את המספרים הללו... אלא הם קבעו להם מדה מיוחדת שנקראת 'שנת אור', והוא המרחק שהאור רץ וגומע במשך שנה אחת, ועל ידה הם מודדים את המרחקים העצומים הללו.

וכגון: הזמן שלוקח לאור להגיע מן השמש עד לכדור הארץ - מרחק של 150 מיליון קילומטר - הוא 8 דקות. וכאשר מחשבים את המרחק הזה, במספר הדקות שיש בשנה שלימה - קרוב ל-10 טריליון קילומטר - הרי לנו 'שנת אור' אחת.

אין ביכולת אנושית להשיג את מהירות האור! האור יכול להקיף את כל כדור הארץ שבע וחצי פעמים בשנייה אחת! מהירות שאין לנו בה שום השגה. וישנם כוכבים הרחוקים מאיתנו מאות ואף אלפי שנות אור! הכוכב הכי קרוב אלינו הוא 'דק' ארבע שנות אור רחוק מאיתנו... כלומר 400 טריליון קילומטר! מספרים שאין לנו בהם שום השגה!

נקודות:

תביט נא ותתבונן בכל צבא השמים ובמלאכי מעלה, איך עומדים הם באימה וביראה ברתת ובזיע, למול גדלותו של הבורא כל עולמים, ורק כאן בעולם השפל הזה מתהלכים להם אנשים קרוצי חומר, שמעלים על ליבם, שהם יכולים לעשות כרצונם. הֲיֵה נא אפוא גם אתה ממחנה המלאכים! תצטרף גם אתה לחבורה הקדושה הזאת! למה אתה מוכרח להישאר בחברת השוטים שבעולם שחיים בעולם הזה?...

גם מספר הכוכבים הוא למעלה מכל גבול ושכל אנושי. חכמי האסטרונומיה חוקרים לדעת את מספר הכוכבים כבר שנים על גבי שנים, והם עדיין מוצאים עוד ועוד כוכבים שהם מעולם לא ידעו דבר אודותיהם. היום בזמננו כבר מדברים על מאות מיליארדי 'מערכות כוכבים', אשר בכל אחת מהן יש מאות מיליארדי כוכבים! ממש 'אין מספר' פשוט כמשמעו! וכך גם מדת גודלם היא ללא כל שיעור ושכל אנושיים, מדובר במיליארדי קילומטרים! כדור הארץ הוא אפילו לא כגריר חרדל לעומתם.

וכל האין מספר כוכבים הללו, וכל גרמי השמים האדירים, תלויים בשמים בעזרת 'כוח המשיכה', אשר על ידו נמשך כל כוכב לזולתו. וכל הכוכבים צריכים לעבוד כאחד יחד; שהמרחק ביניהם יהיה מדויק, וכל אחד מהם ישמור על מסלולו הקבוע. כי לולא זה הם יתנגשו אחד ברעהו ויחריבו את עצמם, ועם הזמן לא יישאר שריד ופליט מכל מערכת הכוכבים.

ועל פי פנימיות, צריך החשבון הזה להתאים את עצמו מחדש בכל רגע. כי סדר הכוכבים ומשמרותיהם ברקיע, פועלים על פי הייחודים הקדושים שמתחדשים בכל עת ורגע, וכפי ההנהגה העליונה שמתחדשת בכל עת ורגע. וממילא צריכים השמים וכל צבאם להתאים את עצמם בכל רגע ורגע לייחודים הללו. זה ממש נורא נוראות. ה'מחשב' החכם מחוכם ביותר לא יכול לחשב חשבונות כאלה...

ככל שחוקרים את חכמת הטבע מבינים שלא יודעים מאומה

בדורות האחרונים גילו חכמי הטבע עומק נוסף בבריאה: הם גילו כי כל 'חומר' שיש בעולם, אינו רק חומר פשוט כפי שהוא נראה לעין, אלא הוא בנוי ומורכב מחלקיקים זעירים ביותר הנקראים אטומים. והאטומים הללו עצמם, אינם עומדים כדבר דומם וחסר חיות, אלא הם נעים ללא הרף. כל החלקים הקטנים הללו אשר מהם מורכב החומר הגשמי, עובדים ופועלים על פי כללים מדויקים עד להפליא. ואם יתרחש בהם השינוי הקטן ביותר, ישפיע השינוי הזה על תכונות החומר כולו.

כל תחום בחכמת הטבע, היכן שהאדם רק ילך ויביט, הוא יגיע להכרה כי "כולם בחכמה עשית!" הוא יבין עד כמה הוא לא מבין מאומה. וכאשר אדם לוקח פנאי לעצמו כדי להתבונן; הוא אינו ממחר לשום מקום ואינו עושה זאת רק כדי לצאת ידי חובתו. אלא יושב ומעמיק להתבונן, ומצייר לעצמו את מערכת הכוכבים ואת גרמי השמים האדירים, הרי שעם הזמן הוא יגיע להרגשה עמוקה ואמיתית בעצם מציאותו ית'ש! הוא ירגיש בנפשו רגשי התפעלות מהדר גאון עוזו ית'ש, וכל כולו יתמלא ברצון עמוק לעבוד את יוצרו וקונו בלבב שלם.

התבוננות במשרתי מעלה

ואחרי כל ההתבוננות הזאת, הרי באמת אפילו לא התחלנו להתבונן... כאשר יודעים קמעה מן

נקודות:

הכלל בחכמת המוסר הוא: שחכמת המוסר רוצה להפוך את האדם לבעל מחשבה! שיהיה איש מחשבה! 'מוסר' אינו בא לצעוד איתך יד ביד - 'ווי מיט א קינד אין חיידר' - ולהעניק לך בכל שלב רעיונות ומחשבות במה להתבונן! עיקר כוונת חכמת המוסר הוא: לפתוח לך פתח ושער לעולם המחשבה, כדי שעל ידם תשכיל ותגיע, למהלכים משלך, לדרכי מחשבה משלך, ולרעיונות ולהרגשים משלך

המתחולל בשמים עם המלאכים והשרפים וכל משרתי מעלה, הרי יודעים כי כל מערכות השמים, כל הכוכבים האדירים שדברנו אודותם, הם כקליפת השום לעומתם. הכוכבים הגדולים ביותר אינם מגיעים אפילו לא לקרסולי המלאכים! וכמו שכתוב בברייטא דמעשה מרכבה (פ"ד), שקרסולי המלאכים אינם מגיעים לשוקי המלאכים, ושוקי המלאכים אינם מגיעים לגופי המלאכים, וגופי המלאכים אינם מגיעים לראש המלאכים. ומלאכים כאלה ישנם ריבי רבבות עד אין מספר ממש, והם כולם עומדים ואומרים שירה וקדושה לפני הבורא כל עולמים.

הכלל הוא: שכל דבר שמתרחש וקורה כאן בעולם הזה, הוא פועל יוצא של סדר השתלשלות שלם, שעל ידו הוציא השי"ת את רצונו מן הכח אל הפועל. ויתבאר: לכל דבר וענין שצריך להתהוות בעולם, מוכן כבר מראשית הבריאה, שפע וכח מן השמים, אשר בבוא הזמן והעת הראוי לו, ירד השפע הזה וישתלשל עד עולם העשייה. והנה סדר ההשתלשלות הזאת, מתממשת ויוצאת מן הכח אל הפועל, על ידי גדודי גדודים, מחנות וכיתות של מלאכים - באופן שכל אחד מהם מעביר את השפע לרעהו. וכך עובר השפע מעולם לעולם ויורד מלעילא לתתא, מדרגה אחר מדרגה, עד שהוא מתהווה בפועל כאן בעולם הגשמי.

ונמצא שעל מנת להוציא מן הכח אל הפועל את כל האלפי אלפים וריבי רבבות הפעולות והמעשים שצריכים להתהוות בעולם הזה, מוכרח סדר ההשתלשלות הזה להשתלשל ולירד, בחיפזון ובמהירות למעלה מכל שכל וגדר אנושי. כהנה וכהנה יותר ממהירות האור ומגלי החשמל, ומכל סוג של מהירות שידועה בזמננו.

סדר השתלשלות משורש האש

וכגון: אדם לוקח 'גפרור' ומדליק בו את האש. נו, מה אירע כאן עכשיו? איך בפתע פתאום נולד כאן אש?! לא מחמת שיש חוק טבע שמחייב שפעולה זו וזו, תגרום להופעה של אש - אלא כתוצאה מכך, שהיה שפע רוחני בשמים משורש האש, אשר ירד זה עתה והתלבש בטבע בעולם הגשמי.

אילו היו לו לאדם עיניים לראות ולהבין מה מתרחש לעיניו, בשעה שהוא מדליק את האש, הוא היה רואה, איך שבו ברגע ממש - 'אינעם זלעבען אטעם' - ובד בבד, שהוא הדליק כאן את הגפרור, הלך המלאך שעומד מוכן ומזומן בשמים אצל שורש האש, ולחץ על ה'כפתור' שפותח את הצינור שמשפיעים דרכו 'אש', וברגע כמימרא - 'מיט איין ווינק' - העביר את האש למלאך העומד אחריו בשורה, והוא, המלאך השני הזה, טס בשמים והעביר זאת למלאך השלישי, וכמו שאומרים באקדמות: "לכל אתר דמשתלחין זריזין באשוותא". וכך הלך השפע הרוחני משורש האש ועבר ממלאך למלאך, מערכה שלימה של רבבות מחנות וכתות של מלאכים, שהורידו את האש מדרגה אחר מדרגה, עד אשר יצא האש ונדלק על גבי הגפרור - וכל המחזה הגדול והנפלא הזה התרחש במדת זמן שאין ביד האדם להשיג כלל.

כי אם ליראה

ואחרי כל זה הבה ונתבונן: כל העולמות העליונים, מלאכים שרפים ואופנים, ואיתם כל צבא השמים, 'מעריצין ומקדישין וממליכין את שם הקל המלך הגדול הגיבור והנורא!' כל הבריאה כולה אומרת שירה! כל המלאכים כלים ונשרפים מפחד וממורא ורק ממתנינם בכלות הנפש לקיים את מוצא פי ה'. והבורא כל עולמים הגדול והנורא הזה עומד כביכול ומבקש מפלוני בן פלוני - וכל אחד יחשוב על שמו בפרטיות: "בני אהובי! את כל העולם הגדול הזה בראתי רק למענך! רק כדי להטיבך באחריתך! על כל פעולה שאתה עושה, על כל נשימה ונשימה, העמדתי ריבי רבבות מלאכים, שממונים להביא את רצונך וחפצך לידי גמר: שתוכל לחשוב ולהתבונן! שתוכל לראות ולשמוע! שלא יחסר לך כל טוב בעולם הזה! נו, וכי מה אני מבקש ממך? שתעשה גם אתה את רצוני! שתבחר בטוב ולא ברע! בחיים ולא במוות! תתנהג כמו שצריכים להתנהג - 'זיי א ערליכער איד' - ותחיה כמו שצריכים לחיות.

"תביט נא ותתבונן בכל צבא השמים ובמלאכי מעלה, איך עומדים הם באימה וביראה ברתת ובזיע, למול גדולתו של הבורא כל עולמים, ורק כאן בעולם

השפל הזה מתהלכים להם אנשים קרוצי חומר, שמעלים על ליבם, שהם יכולים לעשות כרצונם. ה'יה נא אפוא גם אתה ממחנה המלאכים! תצטרף גם אתה לחבורה הקדושה הזאת! למה אתה מוכרח להישאר בחברת השוטים שבעולם שחיים בעולם הזה?..."

אתה לא מוכרח להישאר איש המוני

ובאמת אם יתבונן האדם בדברים הללו לאשורם, הוא יקבל מהם חיזוק ועידוד רב בעבודת ה'. פעמים רבות תוהה הוא בינו לבין עצמו: "העולם הזה מלא רשעים וחוטאים, מלא זוהמא והשחתה, והיצר הרע מתגבר והולך מיום ליום ואינו מרפה לרגע. ישנו קומץ קטן של יראים וחרדים לדבר ה', ומתוכם רק קומץ קטן עוד יותר, הם בגדר עובדי ה' מופלגים, דורשי ה' וחושבי שמו. נו, למה אפוא אדמה לעצמי שאני יכול להיות מאותו קומץ זעיר וקטן? וכי מה אני ומה חיי, כדי להיות מן המחנה של אלו שעושים באימה וביראה רצון קונם?".

אבל האמת היא שכל המחשבות הללו, הם מחשבות שחושבים אנשי העולם הזה! רק מי שחי את חיי העולם הזה כאילו שזהו כל המציאות - 'ער ווייסט נישט פון עפעס אנדערש' - וחושב שזהו ותו לא, שואל את עצמו שאלות כגון אלו.

כי מצד האמת שאין שום מניעה לאדם להגביה את עצמו ולרומם את מחשבותיו. הוא רק צריך לעלות ולהתרומם לרגעים, לעולם קצת יותר גבוה ונעלה, ותיכף ומיד יראה את הנחלי זיעה שניגרים מן המלאכים ונשפכים לנהר דינור! הוא יראה רבבות מלאכים שנשרפים בכל רגע! הוא יראה שם עולם שלם של אופנים וחיות הקודש! הוא יראה שם עולם ומלואו שאחת מגמלתם ורצונם, לעשות נחת רוח להשי"ת! וכמו שאמר אליהו הנביא (מל"ב ו, טז): "כִּי יִבִּים אֲשֶׁר אֶתְּנוּ מֵאֲשֶׁר אוֹתָם", לנו יש כהנה וכהנה יותר מהם! ונמצא אם כן שצריכים להחזיר לו בתמיהה עצומה: "למה אתה נשאר למטה? למה אתה מתפעל מאנשים שחיים חיים ארציים וחיי חומר, ושוכחים את תכליתם בעולם? למה השטחיות הזאת תופסת אצלך מקום גדול כל כך? למה אתה לא מתרומם טפחיים מעל גבי הקרקע - 'נו ווער לאזט דיר נישט' - ומסתכל כלפי מעלה? הרי לעומת כל צבא השמים אשר ששים ושמחים לעשות רצון קונם - כל האנשים שנמצאים בעולם השפל, הם ממש מיעוטא דמיעוטא וכלא היי!".

..... א

ומבקשי ה' יבינו כל: לגלות את כוחות הנפש הפנימיים

עיקר הכוונה: להכניס אותך לעולם המחשבה | בלי להפעיל את דרכי המחשבה עלולים להיות בבחינת 'מלומדה' | חכמת המוסר באה לעזור הכח שבקרבך 'לחשוב לבד' | ספרי המוסר הם כעין 'הקדמות ומפתחות' | כל אחד צריך למצוא מסילות ללבבו | ספר משלי נכתב על תנאי שישמע חכם ויוסיף לקח

זהירות ממצות אנשים מלומדה

אדם שאין לו הרגשים ומחשבות משלו, אדם שעומד כאבן דומם, ומצפה שיביאו ויגישו לו הכל על מגש של כסף - קרוב הוא להיות מאותם שכתוב עליהם (ישעיה כט, ג): "וְיִהְיֶה יִרְאָתָם אֵתִי מִצֻּת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה". כי הגם אמת שהוא ירא שמים ומקפיד על קלה כבחמורה, אבל לפי ערך הוא עדיין בגדר 'מלומדה'. אומרים לו עשה כך וכך - והוא עושה כך וכך... אומרים לו תחשוב כך וכך - והוא אכן חושב כך

הכלל בחכמת המוסר הוא: שחכמת המוסר רוצה להפוך את האדם לבעל מחשבה! שיהיה איש מחשבה! 'מוסר' אינו בא לצעוד איתך יד ביד - 'ווי מיט א קינד אין חיידר' - ולהעניק לך בכל שלב רעיונות ומחשבות במה להתבונן! עיקר כוונת חכמת המוסר הוא: לפתוח לך פתח ושער לעולם המחשבה, כדי שעל ידם תשכיל ותגיע, למהלכים משלך, לדרכי מחשבה משלך, ולרעיונות ולהרגשים משלך.

להיות 'בעל מחשבה'

כאשר מדברים 'שמועס' שלם שמיוסד כולו על רעיונות ומחשבות של התבוננות, צריכים לחזור ולהבהיר: כל הרעיונות וההתבוננויות הללו, הם רק משלים ודוגמאות איך לחשוב ובמה להתבונן. הם משמשים רק כמראי מקומות וכמפתחות למחשבות ורעיונות, שכל אחד צריך לחשוב ולפתח בעצמו! אין כאן כוונה להכניס לאדם את המילים לפה - אלא להכניס אותו לעולם המחשבה!

היתה לו, היה מעורר על מה שצריכים לעורר, ומגביר על כל דבר על פי השקפת התורה. ולא רק בעת אמירת תורה או דרשות, אלא בכל עת ובכל מקום, היה רגיל לדבר ולומר את דעת התורה שלו.

מחזה רגיל היה לראותו נכנס לבית המדרש וקורא את המודעות התלויות ב'פוליש' (פרוידו), ואם היתה מודעה שלא מצאה חן בעיניו, היה מיד מגביר עליה, ולפעמים אף מצוה לסלק את המודעה. בין אם היה בזה משום פירצה בחומות הדת, בין אם היה כתוב שם להחמיר על איזה ענין בהלכה, והוא סבר שיש בזה חומרא יתירה, וכל כיצוא בזה.

פעם עבר ברחוב העיר ליד חנות נעליים, והיתה תלויה שם מודעה גדולה 'לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו ויקח מנעלים לרגלו', מיד צוה לבעל החנות שיוריד את המודעה, כי אין משתמשים בלשונות של 'חז"ל לצורכי 'פרסומות'. וכאמור, שלא היה מתעלם משום דבר שנקרה לפניו, ותמיד היה בוחן את הדברים לפי הדעת תורה שלו.

אחד ממגדיו השיעור בשיבת תורה ודעת, סיפר לנו מעשה אשר אירע עמו בצעירותו: בהיותו בחור צעיר העמיד לו שולחן למכירת הושענות מחוץ לביהמ"ד סאטמאר בויליאמסבורג, פתאום עבר שם שמש ביהמ"ד, והתרגז על הדבר, כי הוא מכר הושענות בתוך ביהמ"ד, ומרוב כעסו הפיל את השולחן ופירז את הכל. ומן השמים אירע הדבר, ובדיקו עבר שם הרה"ק מסאטמאר. ובראותו את הדבר שאל מיד 'מה זאת', אמר לו השמש שהבחור הזה הוא 'מסיג גבול', ולכן סילק אותו מכאן. ענה ואמר לו בכפידה: 'עס איז עפעס דיין גאט?!' (וכי הרחוב הוא שלק?) ולא נחה דעתו עד שניגש לקנות אצלו את ה'הושענות' עבורו ועבור הרבנית. וכמובן שתוך זמן קצר הגיעו כל החסידים לקנות אצלו, ובזמן קצר אדלו כל ה'הושענות'...

הרה"ק בעל 'עצי חיים' מסיגעת התבטא פעם ואמר, כי כשם שיש בין הרופאים 'ספעציאליסטן' (מומחים) בכל תחום מבין תחומי הרפואה, כך יש בין הצדיקים 'ספעציאליסטן' בענייני המשכנת ישועות [והוא פלא, כי כנוסח הזה ממש שמעתי פעם גם מאת כ"ק מרן רבינו ז"ע]. ואחיו הרה"ק מסאטמאר רבי לו כח מיוחד בענין עשירות, לעורר על בני ישראל שיהיו גבירים.

וציין לכן את העובדה, שבעיר 'אורשיווא' לפני שהתמנה ברבנות העיר, היו אנשי העיר דלים ואביונים, ולא היה ביניהם 'גביר' אחד. ואילו מאז שהתמנה אחיו עליהם, נהיו שם כמה וכמה גבירים. וסיים את דבריו, כי מן הסתם קיבל כח זה מן השמים, לפי שהוא צריך לכן עבור הצדקות שהוא עוסק בהם.

וכדברים האלו ראו בחוש גם אחר המלחמה, כאשר הגיע ל'ארה"ב'. כי לפני בואו היו ציבור היראים לדבר ה' מתפרנסים בדוחק רב ובעבודות קשות ומפרכות. ומאז זרח אורו בארץ הגולה, רמה קרנם של ציבור יראי ה', והתרבו בקרב אנשי שלומינו, כמה וכמה עשירים גדולים. והיה אכן מחלק צדקות רבות, וחניך את חסידיו לעשות ולהרבות פעלים לצדקה וחסד.

שמעתי ממחזוני הגה"ח רבי יעקב חיים אסעל ז"ל, שסיפר מה שמע מהגה"צ אב"ד פאפע זצ"ל, אשר זכה לשמש בקודש כ'הויז' בחור' אצל הרה"ק מסאטמאר ז"ע. כי בדרך כלל כאשר היו באים אליו לספר ולשאל אודות חלומות, היה עונה שאין מה לעשות עסק מזה, כי מי שאינו לגמרי 'בעל הבית' על מחשבותיו, אין לו מה להתייחס לחלומותיו. אבל כידוע שהוא עצמו עשה עסק מחלומותיו והרבה להתענות 'תענית חלום'.

פעם אחת סיפר שראה בחלומו את הרה"ק רבי שלום אליעזר'ל מראצפערט ז"ע ה"ד, וביקש ממנו למסור קוויטל בשמו לאביו הרה"ק מצאנז ז"ע, וענה לו שאינו יכול להגיע אל מקומו בגן עדן. וכאשר סיפר זאת הפליא את גדולתו הנוראה של הרה"ק מצאנז, שהרי רבי שלום אליעזר'ל הוא בנו, ובעצמו היה צדיק גדול, ובנוסף לכך אף נהרג על קידוש ה', ובכל זאת אמר שאינו יכול לגשת אליו. ומסגנון דבריו, ראו כי פשוט וברור אצלו שהחלום היה חלום אמיתי.

תואר צורתו ה' היתה נפלאה ומאירה במיוחד, כאשר ידוע ומופרסם לכל, וגם אצלי מונח כך בזיכרוני, עוד מימי ילדותי כאשר היה מגיע לשבות בבארא פארק, או כשבה לבחון את התלמידים בתלמוד התורה. תואר צורת קדשו עשתה עלינו רושם עצום - כמלאך אלקים ממש.

הרה"ק רבי איציק'ל מפשעווארסק ז"ע התבטא כי מימי הרה"ק משינאווא ז"ע לא ראה צורה מאירה כזאת. [הרה"ק משינאווא היה ידוע כבעל צורה מיוחדת. ושמעתי מהידי מילידי קרעניץ, שבערים היה גוי בעל גולה, שהיה מסייע, וממית כאשר היה מדבר בבואו לקרעניץ, ותמיד כאשר היה מדבר עליו, התחיל לבכות. והיה אומר בשפתו הפשוטה, שכל אחד היה יכול לראות איך המלאכים מרחפים על פניו הקדושות...].

סיפר כ"ק מרן רבינו ז"ע כי פעם ביקר אצל דודו הרה"ק מפלאנטש ז"ע כאשר שהה בעיר 'פעסט' [בעת המלחמה העולמית הראשונה]. ואמר לו הרה"ק מפלאנטש: 'א' שאד אז דו ביסט יעצט געקומען, פריער איז געוועהן דא מירן יואליש, אזא צורה! (הכל שהגעת רק עכשיו, לפני זמן קצר היה כאן יואליש שלי - ביור'ל היה חתנו של הרה"ק מפלאנטש, צורה כזאת), והיה הרה"ק מסאטמאר אז עדיין אברך צעיר.

בחנות הרה"ק בעל עצי חיים מסיגעת ז"ע [שניהו חתן אצל הרה"ק רבי שלום אליעזר'ל מראצפערט ז"ע ה"ד] היה אחיו הרה"ק מסאטמאר ילד כבן שמונה, ובחן אותו הרה"ק משינאווא על לימודו. ובאותה שעה עסק בסוגיא ד'שיקול הדעת' בחושן משפט, והתבטא הרה"ק משינאווא ואמר לו: 'דו האסט א גוטן שיקול הדעת' (יש לך שיקול הדעת טוב), והיה מחשיב זאת ל'סמיכה'.

ואכן בענין דעת תורה והשקפה היתה לו דרך מיוחדת, ונהג בזה על פי דרכו בקודש של הרה"ק מצאנז. אשר בכל הזדמנות שרק

וכך... כל מה שאומרים לו: "כזה ראה וקדש", הוא עושה ומקיים עד לאחת! אבל אין זו עבודת הלב! הלב שלו חסר שם! העומק שלו והפנימיות שלו חסרים שם!

כאשר אדם לומד ספרי מוסר, והם מעוררים אותו בקום ועשה ובשב ואל תעשה, והוא מצידו מציית אחר דבריהם ולא סר מהם ימין ושמאל - אבל מנגד, הוא אינו מכניס את האני העצמי לתוך העבודה הזאת: הוא אינו מרחיב את מחשבותיו ברעיונות ובהתבוננות, הוא אינו מעמיק למצוא בנפשו ובלבבו עוד עומק ועוד עומק! אזי לפי ערך הוא עדיין לגמרי בחוץ. אי אפשר לומר עליו שהוא כבר נכנס בפנים! ושוב, כאמור לעיל, ייתכן שהוא יהודי טוב וחשוב, אם ירא שמים שלומד תורה ומקיים מצוות, אבל עדיין הוא דומה לאדם שעומד מן הצד! הוא עדיין לא נכנס כל כולו!

כל אדם מכיר את בוראו כפי שורש נשמתו ותכונות נפשו

מדברים כאן אודות יראת שמים. וכל יראה, הן יראת העונש והן יראת הרוממות, הלא נקנית ביותר על ידי העמקה והתבוננות, וממילא הדברים האמורים, נכונים ונחוצים במשנה תוקף.

לא שייך לומר בעניינים הללו, מה לחשוב וכמה לחשוב, ואי אפשר להורות באצבע ולומר כזה ראה וקדש. בכל הנוגע ליראת שמים, צריך האדם לעורר את רגשי לבבו בעצמו. הוא צריך להכיר את כוחות נפשו ולדעת אלו מחשבות ורעיונות פועלים עליו! מתי הם עובדים וכמה הם עובדים! איזו מחשבה עליו לחשוב בשעה זו, ואיזה רעיון עליו להזכיר לעצמו בשעה אחרת!

איתא בזה"ק (ח"א קג): "נודע בשערים בעלה, כל חד לפום מה דמשער בלביה" - כל אחד מכיר ויודע את הריבונות של עולם כפי מה שהוא משער בליבו. וזהו עיקר גדול שכל אחד צריך לדעת: כל אדם יש לו שורש נשמה משלו, כוחות הנפש משלו, תכונות, והרגשים וחושים משלו. כל אחד עם המעברים והניסיונות שלו - ואין אדם דומה לרעהו. כל אחד יש עומק לפניו עומק משלו! וכל אחד מוצא מקום לריבונות של עולם בתוך ליבו באופן אחר!

שני אנשים גדלו והתחנכו במקום אחד, שניהם בעלי יראת שמים ומבקשי ה', והם שניהם עומדים כעת ומתפללים, אבל כל אחד מרגיש את הריבונות של עולם באופן אחר ובעומק אחר, ובנקודת הנפש אחרת. שניהם שומעים את אותו 'מוסר דרשה'! דברים חוצבים להבות אש! אבל זה מתפעל ויוצא מגדרו, ואילו רעהו כלל אינו מבין מה כל הרעש...

ומעתה מובן שבוודאי ימצא האדם יותר תועלת ויקבל הרבה יותר השפעה, כאשר ימצא מסילות ללבבו בעצמו. הוא יעמיק להתבונן בדברים שמרחיבים את ליבו לעבודת ה'. הוא ימצא את הספר שמדבר אליו ואת ה'דיבורים' שמדברים אליו, ובעיקר את דרכי המחשבה והתבוננות שמדברים אליו - ויבנה את האידישקייט שלו באופן יסודי ופנימי.

הכי נמי, הוא ימשיך ללמוד מוסר וחסידות, הוא ילך לקבל תורה והדרכה מפי רבותיו, והוא תמיד יבנה את היסודות שלו על מה שלמד וקיבל מפי ספרים וסופרים - אבל בד בבד הוא לא יסתפק בזה. אלא ימשיך לבנות את עצמו, וישלל את דרכי המחשבה שלו, ויגלה את מעמקי נפשו ואת פנימיות ליבו, וכך יהיה יעמוד כסלע איתן וכיתד שלא תמוט.

להמשיך ולהתבונן ולהגיע לקרבת אלוקים

שיטה אחרונה: כל ספרי המוסר נועדו בעיקרם להיות ראשית והתחלה לעבודה העצמית של האדם: שהאדם ילמד ויכיר את מושגים של מחשבה והתבוננות, מושגים של רגשי הלב והתפעלות הנפש, מושגים של פנימיות העבודה ונקודת הנפש ועוד. גם שלמה המלך כתב ספר מוסר נפלא ועצום. הוא כתב את ספר משלי! אבל כבר בתחילת ספרו הוא מבהיר ומכריז על כוונתו (א, ה): "יִשְׁמַע חֶכֶם וְיִוֹסֵף לָקֵחַ" - כל המסרים והמשלים שאני בא ללמד אותך כאן, הם אדעתא דהכי, שתיקח אותם ותרחיב אותם יותר ויותר. "אני יכול לתת לך רק כמה הקדמות וצינוני דרך, אבל אתה צריך למצוא בעצמך את המהלך שלך ואת דרכי המחשבה שיועילו לך".

כל מה שדברנו אודות יראת הרוממות, הוא המעט מן המעט שיכולים לדבר אודותיו. אבל כל הדברים הללו אינם אלא כעין פתח והתחלה: כל אחד צריך לחפש בליבו את הריבונות של עולם! לפתוח את חושי הנשמה ואת כוחות הנפש ולהכיר את מי שאמר והיה העולם! להרגיל את עצמו לחשוב ולהתבונן ועם הזמן להפוך היות 'איש מחשבה'. עליו להיות אדם שיועד לחשוב חשבונו של עולם, ולמצוא את דרכו אל הריבונות של עולם.

לקבל הגליון מדי שבוע במייל:
לסדר מוקד הפצה, ולתרומות:

076.5993813 | a0765993813@gmail.com

ארה"ק: 072.3323310
ארה"ב: 718.536.2347
ענגלאנד: 033.0175.9024
קאנאדע: 438.771.1003

מערכת
השיעורים
תולדות יהודה טייטשין

כל הזכויות שמורות
למכון תולדות יהודה טייטשין
און לתועלת שום חלק מגליון
זה בלי רשות המערכת

